

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

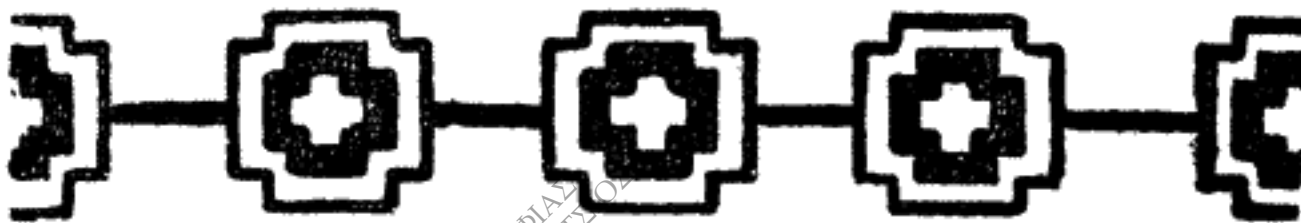
ΤΌΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1947

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ. Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΓΥΡΩ ΣΕ ΜΙΑ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ "ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ," *

"Όταν ο πρώτος βασιλιάς της Ελλάδος, ο άειμνηστος Όθων, ενηλικιώθηκε στις 20 Μαΐου του 1835 κι' ως «άπόλυτος μονάρχης» ανέλαβε τή διακυβέρνηση της χώρας, έκρινε σκόπιμο ν' απομακρύνει τούς άρχηγούς τών τριών κομμάτων, πού μέχρι τότε άμφισβητούσαν τήν έξουσία και διαπληκτιζόνταν για τήν διοίκηση της Ελλάδος, τόν Α. Μαυροκορδάτο, τόν Ι. Κωλέττη και τόν Α. Μεταξά. Κι' ο μέν Μαυροκορδάτος, άρχηγός τού άγγλικού κόμματος, διωρίστηκε πρεσβευτής της Ελλάδος στο Μόναχο και κατόπι στο Λονδίνο μέχρι του 1842, ο Μεταξάς, άρχηγός τού ρωσικού κόμματος, άναχωρούσε για τή Μαδρίτη της Ισπανίας, ο δέ Ιωάννης Κωλέττης, άρχηγός της γαλλικής μερίδας και πρωθυπουργός μέχρι τότε, στελλόταν στο Παρίσι, ως πρώτος πρεσβευτής της Ελλάδος στη φιλελεύθερη και τόσο φιλελληνική Γαλλία. Ο Όθων ήθελε νά δοκιμάσει νά κυβερνήσει τήν Ελλάδα δικτατορικώς ως «έλέω θεού βασιλεύς», χωρίς κόμματα κι' αντιδράσεις σε κείνη τήν κρίσιμη στιγμή, όποτε ή χώρα θάρχιζε νά γίνεται κράτος και νά πειθαρχεί στούς νόμους. Απερίσπαστος ήθελε νά δοθεί στο έργο της συντάξεως και της οργανώσεως της νέας πολιτείας. Τό χάος της Επαναστάσεως και τών έμφυλίων σπαραγμών, καθώς κι' ή άναρχία δεκατεσσάρων χρόνων, δέν είχαν άφίσει τίποτα όρθιο στόν τόπο. Οι προσωπικές έπιρροές τών προεστών και τών καπετανένων στις περισσότερες έπαρχίες είχαν άντικαταστήσει τό κράτος κι' αυτές είχαν τή δύναμη κι' όχι τό Έθνος. Τά δέ διάφορα κόμματα μέ τις άχαλίνωτες φιλοδοξίες τους, μαζύ μέ τις ραδιουργίες και τά συμφέροντα τών ξένων δυνάμεων είχαν μεταβάλει τήν ήρωϊκή και μαρτυρική Ελλάδα, τήν Ελλάδα τών θαυμαστών αγώνων κι' όλοκαυτωμάτων της Επαναστάσεως, σε φοβερό πεδίο πολιτικών ανταγωνισμών, πού δέν έπαυσαν και πού μέχρι σήμερα βλέπουμε τά τραγικά τους αποτελέσματα.

* Για τήν πολιτική και διπλωματική δράση τού Κωλέττη βλέπε όρθρα μας στην έφημερίδα «Έθνος»: Ο Ιωάννης Κωλέττης και ή Μεγάλη Ίδέα (φύλλ. 16 Σεπτεμβρίου 1947), ο Ιωάννης Κωλέττης κατά τήν Επανάστασιν τού 1821 (φύλλ. 19 Σεπτεμβρίου 1947), Ο Ιωάννης Κωλέττης μέχρι της Επανάστασεως τού 1843 (φύλλ. 24 Σεπτεμβρίου 1947), ο Ιωάννης Κωλέττης ως Πρωθυπουργός (φύλλ. 27 Σεπτεμβρίου 1947. Τό όρθρο της σημερινής «Ν. Έστίας» συμπληρώνει τά παραπάνω.

Ο Όθων πίστευε πως πέρνοντας τήν έξουσία στα χέρια του, ως άπόλυτος μονάρχης και τά συμφέροντα τών μεγάλων δυνάμεων θά συμβίβαζε κι' Ισορροπούσε, και τήν έννοια τού Κράτους θά έκανε σεβαστή, συντρίβοντας τις τοπικές έπιρροές και δαμάζοντας τή δημαγωγία τών ξενοφρόνων κομμάτων, απομακρύνοντας άπό τήν έξουσία τούς άρχηγούς τους. Κρίση όρθότατη θεωρητικώς, πού χρειαζόνταν δυνατό χέρι κι' ευστροφή μεταχείριση τών πραγμάτων πού δυστυχώς δέν είχε ο Όθων. Σωστά θεωρούσε πως μέχρι τότε ή επίδραση τών κομμάτων είχαν ολέθρια αποτελέσματα στόν τόπο, γιατί κυρίως αυτά ήσαν τά όργανα τών ξένων πού συντάραξαν τήν Ελλάδα άπό της έποχής της Επαναστάσεως. Κι' έκανε ένα τόλμημα: Ανακήρυξε τήν βασιλική δικτατορία κι' έδιωξε μακριά άπό τήν Ελλάδα τούς άρχηγούς τών κομμάτων, άδιαφορώντας για τις συνέπειες, πού μπορούσαν νάχουν τέτοια επικίνδυνα μέτρα. Οι περισσότεροι άπό τούς τοπικούς άρχοντες είχαν πάρει μέρος στόν άγώνα και θεωρούσαν πως αυτοί λευτέρωσαν τις έπαρχίες τους· έπίσης οι πολιτικοί άρχηγοί τών κομμάτων κυβέρνησαν τήν Ελλάδα κατά τήν Επανάσταση και πίστευαν πως αυτοί έπρεπε νά τήν διοικήσουν, άφού τήν έκαναν ανεξάρτητη πολιτεία. Η πράξη τού Όθωνα ήταν παράτολμη και προϋπόθετε δύναμη και θεληματικότητα. Οι τοπικοί άρχοντες δέν θά παράδοναν τ' όρματα κι' οι πολιτικοί άρχηγοί δέν θά συγχωρούσαν τήν άποπομπή τους και μάλιστα άνθρωποι, όπως ο Κωλέττης, ο Μαυροκορδάτος κι' ο Μεταξάς.

"Αν κι' ο Κωλέττης ήταν ο Ικανώτερος και δραστηριώτερος πολιτικός της Ελλάδος, «ο μόνος κατάλληλος άνθρωπος διά νά διευθετήσει τις ύποθέσεις και τις ανάγκες τού τόπου», κατά τή γνώμη τού Καποδίστρια, κι' αύτης της αντιβασιλείας και τών ξένων, όμως κι' αυτός δέν απέφυγε τή βασιλική δυσάρεσκεια κι' έξορίστηκε μέ τό πρόσχημα της αντιδράσεως, κι' άναχώρησε για τήν Γαλλία. Έτσι τό φθινόπωρο τού 1835, ο Κωλέττης έμφανιζόταν στο Παρίσι, ως πρεσβευτής της Ελλάδος, ντυμένος τήν έθνικήν ένδυμασία. Φορούσε πολυτελέστατη πολύπτυχη φουστανέλλα, τεράστιο κατακόκκινο φέσι μέ μεγάλη φούντα, πολύτιμες γούνες

και χρυσοκέντητα και πολύχρωμα ηπειρωτικά τσαρούχια (λιόκια). Η πρώτη του εμφάνιση στους δρόμους του Παρισιού προκάλεσε κατάπληξη. Καθώς μάλιστα ήταν πέλωριος, παραστατικός κι' ωραιότατος, παντού σταματούσαν να δουν και να θαυμάσουν τον πρώτο πρεσβευτή της ελευθερωμένης Ελλάδος στη Γαλλία. Ο φιλελληνισμός κατά την διάρκεια της Επανάστασης είχε δημιουργήσει έναν άπιστευτο θρύλο για τη χώρα μας κι' οι παρισινοί έβλεπαν μπροστά τους ολοζώντανο το θρύλο εκείνο, που επί τόσα χρόνια λίκνιζε τη φαντασία τους και τροφοδοτούσε την εξημμένη τους περιέργεια. Ένας αγωνιστής από τους σημαντικώτερους, ένας στρατηγός, generale, όπως τον έλεγαν, ένας τέλος πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδος, ντυμένος το τοπικό κουστούμι της ηρωικής χώρας πρόβαλε μπρός στα ξαφνισμένα μάτια τους... "Υστερα από λίγες μέρες ο τότε πρωθυπουργός της Γαλλίας Γκυζώ τον κάλεσε σε μια κοσμική συναναστροφή. Ο Κωλέττης παρουσιάστηκε και πάλι με την εθνική ένδυμασία κι' αισθάνθηκε μιά υψηλή περηφάνεια όταν μπήκε μέσα στο σαλόνι. "Αλλ' άς αφήσουμε τον ίδιο να μάς διηγηθεί τη συγκίνηση που τον συνεπήρε :

— «Έπηγα εις την συναναστροφήν, άλλα καθώς άνοιξαν οι θύρες κι' ο ύπηρέτης άνήγγειλεν : ο πρόεδρος της Ελλάδος, ύψώθη ή καρδιά μου ίσια με τίς κορυφές του Παρνασσού. Από την χαράν μου δέν διέκρινα, άν ήμουν βυθισμένος εις δνειρον εύτυχισμένον, ή άν εύρισκόμην τῷ δντι εις την λαμπρόβολην αίθουσας μεταξύ τόσων άντιπροσώπων τών πολιτισμένων έθνών κι' έπισήμων άνδρων της Γαλλίας. Κάποιοι με έσυχαίροντο, άλλοι με έρωτούσαν δια τά άνδραγαθήματα του άγώνος, άλλος έθαύμαζε το ύπερήφανο φόρεμά μου».

Κάποιος περίεργος τον ρώτησε.

«— Κι' οι τίτλοι σας, κ. Κωλέττη; πρίγκηψ, κόμης, μαρκήσιος»;

— «"Α, δχι, δχι, άπάντησε ο σεμνός ήπειρώτης. Ιωάννης Κωλέττης, αγωνιστής».

Και πραγματικώς ο Κωλέττης ήταν μόνο αγωνιστής. Είτε πολεμούσε κατά την διάρκεια της Επανάστασης με το καρποφύλι στο χέρι, είτε υπούργευε ως «μίνιστρος του πολέμου», είτε βρισκόταν στα ξένα, ως πληρεξούσιος της Ελλάδος, ο Κωλέττης ήταν πάντα αγωνιστής. Κι' αγωνιστής ακατάβλητος με μιά μόνη σκέψη στην εύρεία του διάνοια, μ' ένα μόνο παλμό στην καρδιά του, την Ελλάδα και το μεγαλείο της. "Οπου στεκόταν μιλούσε συνεχώς για την Ελλάδα, σά νάταν ή πολυαγαπημένη, ή μοναδική έρωμένη του. Γι' αυτήν αγωνίστηκε νέος, γι' αυτήν πολέμησε κατόπι, γι' αυτήν δέν παντρεύτηκε. Ήταν ή άφοσιωμένη συντροφισα της ζωής του, ή λατρευτή, ή θεία ίβερεια, τών σκέψεων και τών αισθημάτων του ή βασίλισσα.

Μένοντας στο Παρίσι ο Κωλέττης από το 1835 έως του 1843, μιάν ολόκληρη οκταετία, δέν έκαμε τίποτε άλλο παρά να δουλεύη για την Ελλάδα. "Αν κι' έξόριστος, άν και δυσσχεστημένος με τον "Οθωνα για τη στάση του άπέναντί του, όμως δέν έπαυσε ούτε μιά στιγμή να οραματίζεται την Ελλάδα και να την εξυπηρετεί σε όλα τα σημεία. "Όσο κανείς άλλος εργάστηκε για την άνανβίωση του εύρωπαϊκού φιλελληνισμού, πούχε νεκρωθεί ύστερα από την Επανάσταση και τη διάψευση τών μεγάλων προσδοκιών του κόσμου για την αναγέννηση της Ελλάδος και την άνύψωση αυτής στο άρχαιο μεγαλείο της. Ο Κωλέττης στο σημείον αυτό θαυματούργησε. Κατώρθωσε να μεταστρέψει την κοινή γνώμη της Γαλλίας και πρό πάντων να πείση τους πολιτικούς της για τη ζωτικότητα του ελληνικού έθνους, και την άνάγκη να βοηθηθεί «έξωθεν» το μικρό κράτος για να πραγματοποιήσει τους πόθους του για την άπελευθέρωση τών δουλωμένων άκόμη ελληνικών έπαρχιών της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η πολιτική της Μεγάλης Ίδέας έρχόταν και πάλι στην έπιφάνεια και γινόταν άντικείμενο συζητήσεως στους πολιτικούς της Γαλλίας και της Εύρώπης. Ο Κωλέττης είχε κατορθώσει τ' άκατόρθωτα, τά σχεδόν άπίστευτα. Αύτός ο βασιληάς της Γαλλίας Λουδοβίκος - Φίλιππος ο Α' κι' ο πρωθυπουργός Γκυζώ είχαν πεισθεί· είχαν γίνει σχεδόν όργανα της πολιτικής του στο άνατολικό ζήτημα. Τόση ήταν ή έπίδραση του Κωλέττη πάνω στον πρωθυπουργό Γκυζώ, ώστε όταν άναχώρησε και γύρισε στην Ελλάδα το 1843, ο τότε πρεσβευτής της Γαλλίας στην Αθήνα διατάχθηκε ν' άκολουθεί την πολιτική του Κωλέττη στο άνατολικό ζήτημα. Είχε έπιβάλει την όρθή ιδέα. Μιά ισχυρή κι' εύρύτερη Ελλάδα σύμφερε και σ' αυτές τίς μεγάλες Δυνάμεις παρά μιά Ελλάδα μικρή, άνίκανη να ζήσει κι' έτοιμοθάνατη.

Το γόητρο του Κωλέττη στο Παρίσι, στην τότε πρωτεύουσα του κόσμου ήταν άπερίοριστο και παντοδύναμο. "Ο,τι ζητούσε το κατώρθωνε με μόνη την παρουσία του και την έπιβολή του. "Ασκούσε μιάν άκατανίκητη γοητεία ο παλαιός εκείνος μαθητής του "Αλη Πασσά στα Γιάννενα. Ήταν τότε στην ωραιότερη κι' ώριμότερη περίοδο της ζωής του. Οι γαλλικές έφημερίδες βρήθουν από περιγραφές του κι' αναγράφουν καθημερινώς άνέκδοτα κι' έπεισόδια του Κωλέττη. "Επιδεικτικώς περιφερόταν στους δρόμους του Παρισιού ή πεζός, ακολουθούμενος από άλλους άρειμάνιους φουστανελλοφόρους, ντυμένους «ά λά παλλικάρ», είτε μέσα σ' άνοικτό άμάξι που έσυραν τέσσερα κατάλευκα άλογα, προκαλώντας παντού την περιέργεια, την προσοχή και τον θαυμασμό. "Ως κοσμικός τύπος ήταν περιζήτητος και στις πολιτικές κι' άριστοκρατικές συγκεντρώσεις του Παρισιού όλοι στρέφαν τα μάτια τους

στὸν πρεσβευτὴ τῆς Ἑλλάδος. Ὅταν ἐμπαινε στὰ σαλόνια, ἡ σκηνοθεσία ἀμέσως ἀλλάζε. Ἔτσι ὁ Κωλέττης μαζί του εἶχεν ἐπιβάσει καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ φιλελληνισμός, σὲ μιὰ νέα μορφή, ξαναζοῦσε ἄλλη μιὰ φορά στὸ Παρίσι καὶ γενικώτερα στὴν Εὐρώπη. Τόση ἦταν ἡ ἐπιβολή του, ὥστε πέρασε, ζωντανός ἀκόμη, στὴ μεγαλύτερη σειρά βιογραφιῶν τῶν συγχρόνων μεγάλων ἀνδρῶν στὴ «Galerie des Contemporains illustres», δίπλα στὸν Γαλλεϋράνδο, στὸν Πήλ, στὸν Οὐέλλινγκτον, στὸν Μέττερνιχ καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Ὁ διάσημος δημοσιολόγος Ντυβεργιέ τοῦ ἀφιέρωσε πολυσέλιδο ἄρθρο στὴν «Ἐπιθεώρηση τῶν Δύο Κόσμων» τοῦ 1844. Ὁ Κωλέττης εἶχε περάσει στὸ πάνθεο τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, «τῶν ἀνδρῶν τοῦ Πλουτάρχου», ὅπως εἶπε ὁ Γκυζώ, πολὺ πρὶν πεθάνει. Κι' ἡ δόξα αὐτὴ δὲν ἦταν προσωπικὴ μόνο. Ἀντανάκλωσε καὶ στὴν Ἑλλάδα πού ἀντιπροσώπευε, στὴν Ἑλλάδα πού παντοῦ ἐξυμνοῦσε, στὴν ἀγαπημένη του Πατρίδα.

Ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλο τρόπον ὁ Κωλέττης ὠφέλησε τὴν Ἑλλάδα μένοντας στὸ Παρίσι: Σὰν ἀληθινός, σὰν φιλόσοφος πατέρας παρακολουθοῦσε τὶς σπουδὲς τῶν Ἑλλήνων, στὴ φωτοδότρα ἐκείνη πόλη. Ὅσοι σπουδαστές ζοῦσαν ἐκεῖ, φοιτῶντας στὰ σχολεῖα καὶ τὸ πανεπιστήμιο, στὸ πρόσωπο τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Ἑλλάδος εἶχαν βρεῖ ἕνα προστάτη, ἕνα εὐεργέτη, ἕνα χορηγό. Καὶ γιὰ νὰ φανεῖ τὸ πρᾶγμα καθαρώτερα, παραθέτουμε αὐτὲς τὶς λέξεις τοῦ Νικολάου Σαρίπολου, ὅταν σπούδαζε στὸ Παρίσι καὶ ὁ Κωλέττης τὸν προστάτεψε, ὅταν στερημένος τῶν πάντων, κατέφυγε στὸν πρεσβευτὴ τῆς πατρίδας του: «ὦ, γράφει, ποτὲ δὲν θέλω λησμονήσει ἦν τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1838 ἀπέτεινέ μοι παραμυθητικὴν ὁμιλίαν, ἧς ὀλίγας λέξεις θέλω καταχωρήσει ἐνταῦθα, διότι αὐταὶ ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ φίλτρον διηνεκές εἰς τὸ μέλλον:

— «Ὁ πατέρας σου δὲν ἀπεχωρίσθη ἀπὸ σὲ διὰ τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ καὶ πλησιέστατός σοι ἐγένετο. Ἡ ψυχὴ του συντρίψασα

τὰ ἐν τῷ σώματι δεσμά, ἴσταται νῦν παρά σοί καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ καὶ διὰ παντός θὰ σὲ παρακολουθήσῃ μετὰ τῆς ψυχῆς τῆς μητρός σου, πρὸς ἣν διατελεῖ ἠνωμένη. Ὅ,τι ὑπεσχέθης τῷ πατρί σου, ὀφείλεις νὰ νό ἐκπληρώσῃς: ἐπειδὴ δ' ἐπιμένεις νὰ ἔχῃς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς πατέρα, ἰδοὺ σοὶ ἐγὼ ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς ἔσομαι σοὶ πατήρ, σὺ δὲ ἔση υἱός μου. Ἀλλὰ χρήσεις παραμυθίας: ἡ κατάστασις εἰς ἣν εὕρισκσαι οὐδόλως ἐπιτρέπει σοὶ νὰ ἐξακολουθήσῃς ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον τὰς σπουδὰς σου. Ὑπαγε εἰς τὴν πατρίδα σου, κλαῦσον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρός σου, διευθέτησον τὰ τῆς περιουσίας σου, ἐὰν δὲ καὶ αὕτη δὲν ἐπαρκεῖ, ὅπως περατώσῃς τὰς σπουδὰς σου, μὴ διὰ τοῦτο ἐμποδισθῆς. Ἐλθέ, ναί, ἐλθέ καὶ ἐγὼ θέλω ἐξακολουθήσει τὰ ἐξοδά σου: δὲν σοὶ εἶπον ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἔσομαι σοὶ εἰς πατέρα, οὐ δ' ἔση μοὶ ὡς υἱός; (Σαρίπολου: Αὐτοβιογραφικὰ Ἀπομνημονεύματα. Ἐν Ἀθήναις 1889, σ. 23-24)¹.

Κι' ἀναχώρησε ὁ Σαρίπολος καὶ πῆγε στὴν Κύπρο. Ὅταν δὲ γύρισε στὸ Παρίσι, ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο, καὶ πάλι κατέφυγε στὸν Κωλέττη, πού δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν θεωρῆσάν πατέρα του. Ἐκεῖνος τὸν πρότρεψε νὰ σπουδάσει νομικός, ἐκεῖνος τὸν ἐνίσχυσε ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ γιὰ νὰ περατώσει τὶς σπουδὲς του, ἐκεῖνος παρευρέθηκε στίς

ἐξετάσεις του! Μὲ πόση ἱκανοποίηση, μὲ πόση περηφάνεια ὁ Σαρίπολος δὲν ἀναφέρει τὴν παρουσίαν τοῦ Κωλέττη στίς ἐξετάσεις του! Ἄς τὸν ἀφήσουμε καὶ πάλι μόνο του νὰ μᾶς διηγηθῆι τὸ πρᾶγμα: «Ὁ δὲ Κωλέττης ἰδιάζον τι τῆς πρὸς ἐμὲ εὐνοίας δεῖγμα δη-

1) Ὁ Σαρίπολος, ἀναμφισβήτητα, μεταφράζει τὰ λόγια τοῦ Κωλέττη στὴν καθαρεύουσα, γιὰ τὸ Κωλέττης ἦταν δημοτικιστὴς, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ψαλῖδα στὰ Γιάννενα καὶ συνεπῶς δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσῃ στὴ σχεδὸν ἀκατανόητῃ αὐτῇ γλώσσῃ. Οἱ λόγοι του στὴν ἐθνοσυνέλευση τοῦ 1843, οἱ ἀγορεύσεις του μέσα στὴ Βουλὴ κι' ἡ προφορικὴ ὁμιλία του μᾶς πείθουν ὅτι ὁ Κωλέττης μιλοῦσε ἀπλά, δημοτικὰ σχεδόν, τόσο πού προκαλοῦσε τὴν εὐθυμία τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ

μόσιον βουλόμενός μοι δοῦναι, ηὐδόκησε νὰ παρασταθῆ κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς ἐναίσιμου διατριβῆς μου ἀγῶνα (thèse pour la licence) ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ πρέσβεως στολῆ, τιμὴν ἦν εἰς οὐδένα ποτὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων σπουδαστῶν ἀπένειμεν» (σελ. 29 - 30). Ἀλλὰ καὶ κατόπιν ὁ Κωλέττης τὸν προστάτεψε. Αὐτὸς τὸν διώρισεν ἑκτάκτο καθηγητὴ τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ Διεθνοῦς δικαίου στὸ Πανεπιστήμιον τὸ 1846. «ἐκείνου νομοθετήσαντος εἰδικὴν ἔδραν δι' ἐμέ». Ἐκεῖνος τὸν πάντρεψε κατόπιν. «Ἐτελέσθη δ' ὁ γάμος τὴν 13 Ἀπριλίου 1847, παράνομος μοι δ' ἐγένετο ὁ ἀείψοτε καλὸς μοι Ἰωάννης Κωλέττης» (σελ. 38). Ἀφοῦ δὲ γνώρισε λεπτομερέστατα πρόσωπα καὶ πράγματα, ὁ Σαρίπολος ἀφοῦ πολλές φορές εἶδε τὴν κομματικὴν κραιπάλη τοῦ Κράτους νὰ θυσιάζει ὑψίστα συμφέροντα τοῦ Ἔθνους, ἀνέκραξε: «Ποῦ εἶνε ὁ μέγας Κωλέττης, ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἡπειρώτης;»

Καὶ δὲν ἦταν μόνον ὁ Σαρίπολος ποῦ ὑποστήριξεν ἔτσι ὁ Κωλέττης. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες τοῦ Παρισίου εἶχαν κάτι νὰ ποῦν γιὰ τὴν πατρικὴν στάση του στὴν πόλιν ἐκείνη: Ὁ Πύρλας, ὁ Ὀρφανίδης, ὁ Μαρκίδης, ὁ Καραθεοδωρῆς κι' ἄλλοι πολλοί. Ὅλη του ἡ ἐπιχορήγηση πῆγαινε στοὺς φοιτητὲς καὶ κολλῆς φορὲς δανειζόταν γιὰ νὰ δίνη σ' ἐκεῖνους. Πολλοὺς ὁμογενεῖς παρακάλεσε ν' ἀναλάβουν ἀπορροὺς σπουδαστῆς τοῦ Παρισίου κι' ἄλλων πόλεων καὶ τὸ κατῶρθωσε. Ὅταν δὲν εἶχε νὰ δώσει, πῆγαινε ὁ ἴδιος στὰ σπίτια ποῦ ἔμεναν ἢ στὸ ἐστιατόριον ποῦ τρωγαν καὶ παρακαλοῦσε νὰ μὴ πειραχθοῦν οἱ Ἕλληνες γιὰ βερεσέδια κι' ἐγγυόταν αὐτὸς γιὰ τὴν πληρωμὴ, ποῦ κατέβαλεν, ὅταν εἶχε. «Ὁ Κωλέττης, λέει ὁ Γούδας, περισιμάζευσεν, οὕτως εἰπεῖν καὶ ἐπροστάτευσεν ὅσον κάλλιον ἠδύνατο, τοὺς ἐν Παρισίοις σπουδάζοντας Ἕλληνας, ἐμπνέων αὐτοῖς καὶ καλλιεργῶν τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἴσθημα. Πολλοὶ τῶν σπουδαζόντων τότε ἐν Παρισίοις διακρίνονται σήμερον ἐν τοῖς πράγμασι» (τόμ. βος, σελ. 273). Τόση λατρεία ἔτρεφαν πρὸς τὸν Κωλέττη οἱ Ἕλληνες σπουδαστῆς τοῦ Παρισίου, ὥστε ὅταν ἀναχώρησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀνέθεσαν στὸν Δ. Μαρκίδη, φοιτητὴ τῆς πατρικῆς, νὰ συνθέσῃ ἕνα ποίημα καὶ τὸ ἀφιερῶσιν σ' αὐτὸν καὶ τὴ δρᾶση του. Καὶ πραγματικὰ ὁ Μαρκίδης ἔγραψε τὸ ποίημα μὲ τὸν ἐξῆς τίτλον, ποῦ δημοσιεύτηκε στὸ Παρίσι: «Ὁ εἰς Ἑλλάδα μεταβαίνων Κωλέττης, ποιημάτων ὑπὸ Δ. Μαρκίδου, ἐν Παρισίοις ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου Βελίν - Μανδάρ 2 (14) Σεπτεμβρίου 1842» (σελ. 1 - 16). Ἐπυροδοῦντας ὁ ποιητὴς τὸν Κωλέττη ἐξιστορεῖ τὴν δρᾶση του πρῶτον κατὰ τὴν Ἐπαναστάση, ὕστερα μιλεῖ γιὰ τὴν ἐξορία του καὶ τέλος τὸν προτρέπει, γυρίζοντας στὴν Ἑλλάδα, νὰ δώσει πολίτευμα ἔθνικόν στὸ Κράτος κι' ὄχι ἀπομιμήματα ξενικῶν συνταγμάτων:

«Διὰ σοῦ δὲν ἀπαιτοῦμεν, οὔτε σύναγμα Γαλλίας,
Οὔτ' Ἀγγλίας τὰς συγκλήτους. ὦ, μακρὰν τῶν
[τραγελάφων!]

Εἰς τ' ἀπλοῦστατόν μας Ἔθνος ἀπλοῦστάτως

[συνετάχθη]

Τὸ πολίτευμα Τροισζῆνος. Δὲν αἰτοῦμεν περιπλέον
Πλὴν ἕνα ἄνακτα καὶ μόνον προεδρευόντα αἰωνίως.
Λοιπὸν εἶθε τῆς Πατρίδος τὰς εὐχὰς νὰ

[ἐκπληρώσῃς!]

Εἶθε, εἶθε τινῶν ἄλλων νὰ φευσθῶσιν αἱ ἰδέαι
Κι' ὁ Κωλέττης τὴν πορείαν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ

[σταδίου]

ὦ ἀοιτῆρ τις Διαθέων, νὰ διείλθῃ ὅπως ἤρξῃ!

Καὶ ἂν σβέσῃ, ἂν νὰ σβέσῃ

Ὡς κι' αὐτὸς εἰς τόμμα ἀφῆρων

Λαμπροτέραν ἔτι λάμπριν!

Ἀλλὰ καὶ σάλλα σημεῖα ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Συχνὰ τὸν ἐβλεπαν ν' ἀνεβαίνει τὶς σκάλες τῶν Παρισινῶν ἡμερηίδων, γιὰ νὰ διαψεύσει καμμιά κακόβουλη εἶδηση ἢ γιὰ νὰ δώσει μιὰ πληροφορία, ποῦ νόμιζε πῶς θὰ ἦταν συμφέρουσα στὴν Ἑλλάδα. Πρόσεχε τὰ πάντα, ποῦ μπορούσαν νὰ ὠφελήσουν ἢ νὰ βλάψουν τὴν πατρίδα του. Θεωροῦσε τὸ ἔργο τοῦ πρεσβευτῆ πολὺπλευρο κι' ὄχι περιοριζόμενο στὴν πρεσβεῖα ἢ σὲ δεξιώσεις καὶ σὲ παραστάσεις ἢ στὴν ὑποβολὴ ἐμπιστευτικῶν ὑπομνημάτων. Ὁ πρεσβευτῆς ἦταν ζωντανὴ ἀναπαράσταση τῆς Ἑλλάδος, σύμβολο ἔθνικῆς ἀκτινοβολίας. Ὅταν ἔγινε πρωθυπουργὸς καὶ ζήτησαν μερικοὶ νὰ περιορίσουν τὰ ἔξοδα τῶν πρεσβειῶν, ὁ Κωλέττης σηκώθηκε καὶ μίλησε, τοποθετώντας τὴ συζήτηση στὴν πρεπούμενη θέση της, ἐνῶ συγχρόνως μὲ λίγα λόγια, ἀνέπτυσσε τὸ σκοπὸ τῶν πρεσβειῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν πρεσβευτῶν:

— «Ἄν δὲν ἐγνώριζα, εἶπε, ἀναγκαίως τὰς πρεσβεῖας, φυσικὰ δὲν ἠμπορούσα νὰ περάσω τὸ κονδύλι εἰς τὸν προϋπολογισμόν. Ἐκ τῆς πείρας ἐβεβαιώθην, ὅτι ἡ παράστασις τῶν πρεσβειῶν μας ἐστάθη ὠφέλιμος. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἔγιναν οἱ πρεσβεῖες δι' ἐξορίαν ἢ ὄχι· ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἐνόμιζα ὅτι εἶμαι ἐξωρισμένος. Ἦμουν εἰς Παρισίους ὀκτὼ χρόνια καὶ βεβαιώθηκα ὅτι ἡ παρουσία Ἑλλήνων εἰς Παρισίους καὶ Λονδίνον ἦταν ὠφελιμωτάτη ὄχι μόνον διὰ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ διότι ὁ πρέσβυς λαμβάνει σχέσεις μὲ ἐπιστήμονας σημαντικούς, μὲ ἐμπόρους, μὲ βιομηχάνους καὶ τραπεζίτας καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ διαδοθῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα πράγματα ὠφέλιμα. Ἐκτὸς τούτων φαίνονται ἐνίοτε εἰς τὰς ἡμερίδας διατριβαὶ παριστάνουσαι τὸ Ἔθνος καὶ βάρβαρον καὶ ἀναρχον· τότε ποῦ νὰ περιμένης νὰ σταλοῦν ἀπὸ ἐδῶ ἡμερίδες! Ὁ πρέσβυς εἶναι εἰς τὰ Παρίσια· ἠμπορεῖ ἀμέσως ν' ἀπαντήσῃ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐδημοσιεύοντο πολλάκις τοιαῦται διατριβαί· ἐγὼ ὁμῶς ἐπήγαινα εἰς τὰ σαλόνια, ὅπου μ' ἐρωτοῦσαν:

— «Καλὲ ἀλήθεια εἶναι αὐτά;»

Ἐγὼ τοὺς ἡσύχαζα καὶ ἐματαιῶνα τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, πολλάκις μὲ δυσκολίαν τοὺς κατέπειθα».

Κι' ἔρχομαι τελευταῖα νὰ πῶ δυὸ λέξεις γιὰ τὴν ἐρωτικὴ ζωὴ τοῦ Κωλέττη στὸ Παρίσι, ποὺ τόσες προκάλεσε συζητήσεις καὶ τόσο κοτσομπολιό στὶς γαλλικὲς κι' ἐλληνικὰς ἐφημερίδες καὶ ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ὀνομασθεῖ ἀληθινὸ αἰσθηματικὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἑλληνα πρεσβευτῆ. Ὁ ὠραῖος καὶ παραδοξοτυμμένος Ἡπειρώτης συνδέθηκε στὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα μὲ πολλὰς γυναῖκες τόσοσιν τοῦ ἑλαφροῦ ὅσο καὶ τοῦ ἐπίσημου κόσμου. Ἀλλὰ φαίνεται πὼς τελειωτικὰ ἔδωσε τὴν καρδίαν αὐτοῦ στὴ «μαρκέζα υνάν Πουίζιράν» ὅπως ἔγραφαν εἰρωνικά οἱ σκανδαλοθηροῦσες ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδες. (Ἐλπίς φύλλ. 23 Ἰουλ. 1845). Ἀπόκτησε μάλιστα καὶ μιὰ κόρη μαζί της, ποὺ βάφτισε Ἀνθὴ καὶ γιὰ τὴν ὁποία πολὺ ἐνδιαφέρθηκε τὴν ἀγάπησε, σάν ἀληθινὴ θυγατέρα του, ὅπως ἀποδείχτηκε κατόπι, τὴν ἔντυνε σάν ἑλληνοπούλα, μὲ φουστανέλλες καὶ πολυποικίλα τσαρούχια· τῆς φοροῦσε φέσι κι' ἔβγαине μαζί της περίπατο ἢ πεζὸς ἢ μὲ τ' ἀμάξι τῆς πρεσβείας. Συνώδευε συχνὰ τὴν κόρη του μαζί μὲ τὴ μητέρα της σ' ἐπίσημα σαλόνια, σὲ τραπέζια καὶ συγκεντρώσεις, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὰ σχόλια... Τὸ Παρίσι βουίζε ἀπὸ τὸ σκάνδαλο τοῦ Ἑλληνα πρεσβευτῆ. Ἀλλ' ὁ Κωλέττης λίγο νοιαζόταν γιὰ τὰ σχόλια. Ἦταν τόση ἡ ἐπιβολὴ του, ὥστε γελῶντας ἀληπασαδικὰ, βεβαίῳνε τὸ πρᾶγμα πρὸς γενικὴν κατάπληξη. Ὄταν ἀναχώρησε ἀπὸ τὸ Παρίσι, ἡ Μαρκέζα ἤθελε νὰ ταξιδέψει μαζί του· ἀλλ' ὁ Κωλέττης τὴν ἀπότρεψε, φοβούμενος τὰ σκάνδαλα τῆς Ἀθήνας, ποὺ δὲν χωράτευε τότε στὰ ζητήματα τῆς κοινωνικῆς τάξεως. Ἔτσι ἐκείνη παρέμεινε στὴν Εὐρώπη. Ἀλλ' ὁ Κωλέττης, ὅταν πέθανε τὴν 1η Σεπτεμβρίου 1847, δὲν ξέχασε τὴν κόρη του. Τὴν ἄφησε γενικὴ κληρονόμο του. Τότε ἐμφανίστηκε ἡ Ἀνθὴ στὴν Ἀθήνα καὶ διεκδίκησε τὴν κληρονομίαν τοῦ πατέρα της καὶ κέρδισε τὴ δίκην. Τὴ συνώδευε ὁ ἀντρας τῆς λοχαγός

τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Μάταια ἐπεχείρησαν οἱ συγγενεῖς τοῦ Κωλέττη νὰ ρίξουν τὴ διαθήκην. Τὰ δικαστήρια δικαίωσαν τὴν νόθο θυγατέρα του... Ἀλλ' αὐτὰ ἀνήκουν στὸ αἰσθηματικὸ μυθιστόρημα τοῦ Κωλέττη κι' ὄχι στὴν πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ δράση του. Γιατὶ ὁ Κωλέττης, ἀπάνω ἀπ' ὅλα ἔβαζε τὴν ἰδανικὴ κόρη του, τὴν ἀγαπημένην του Ἑλλάδα, καὶ γι' αὐτὴν ἔζησε καὶ πάλαιψε στὴ ζωὴ του. Ὅλα στὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑλλάδος· ὅλα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ ἦταν τὸ πρόγραμμά του κι' ὅταν κυβερνοῦσε, κι' ὅταν ἐξοριζόταν κι' ὅταν ἡ πατρίδα του τὸν ἀδικοῦσε κι' ὅταν τὸν δικαίωνε...

Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ δράση τοῦ Κωλέττη στὸ Παρίσι, ἡ ἴδια πάντοτε, εἴτε ὅταν ὑπηρετοῦσε στὰ Γιάννενα τὸν τύραννο, εἴτε ὅταν πολεμοῦσε κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, εἴτε ὅταν ἔφτασε ἡ ἀντιβασιλεία· ἡ ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τίποτε ἄλλο. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ εἶχε γίνῃ ἡ πνοὴ του. Κι' ἄθελα ἔρχεται στὴ σκέψιν ἓνας παραλληλισμὸς: Ἄν κι' ἐξόριστος, ἂν καὶ κατατρεγμένος καὶ περιφρονημένος, οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν ὀραματίζεται ἐνδοξὴ καὶ «σεβαστὴ κι' ἀγία», ὅπως εἶπε ὁ ἐθνικὸς ποιητής. Πρόγραμμά του ἦταν: Ὅλα στὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέναντι τῆς εἰκόνας αὐτῆς τοῦ Κωλέττη, πόσον ἀπελπίζεται κανεὶς ὅταν βλέπει μερικὸς πολιτικοὺς Ἑλληνας ποὺ περιφέρονται στὴν Εὐρώπην καὶ στὴν Ἀμερικὴν, ὡς ἐξόριστοι δῆθεν καὶ κατατρεγμένοι, διαβάλλοντες κι' ὀβριζόντες κι' ἐκθέτοντες τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα τους, σὲ μιὰ τόσο κρίσιμην στιγμὴ τῆς ἱστορίας της καὶ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς της.

Νὰ τοὺς ὀνομάσουμε; Εἶναι τόσο γνωστοὶ ὥστε περιτεύει. Ἀλλ' ἔστω καὶ τὴν τελευταῖαν στιγμὴν ἂς παραδειγματιστοῦν ἀπὸ τὸν Κωλέττη καὶ τὴν δράσιν του, ὅταν βρισκόνταν στὴ Γαλλίαν, ποὺ δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ προπαγανδίζει, νὰ ἐξυψώνει καὶ νὰ θεοποιεῖ τὴν πατρίδα του, τὴν ἀγαπημένην του Ἑλλάδα.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

